

Zondag 1 maart 2020 1^e zondag 40 dagen tijd

Sta op – in de woestijn

Lezingen: Exodus 3 : 1 – 14 en Mattheüs 4 : 1 - 11

Afgelopen woensdag is de veertig dagen tijd begonnen. We tellen veertig dagen tot het feest van Pasen, feest van de opstanding.

Maar in deze dagen van het corona virus krijgt het woord veertig een heel andere lading. We horen van mensen die in quarantaine moeten leven, thuis, in een hotel of in het ziekenhuis. Als het gaat over deze corona quarantaine betreft het meestal een afzondering van veertien dagen, maar van oorsprong heeft het woord quarantaine betrekking op een periode van 40 dagen, afgeleid van het Franse woord quarante, dat 40 betekent. Rond 1600 kwam volgens informatie in dagblad Trouw deze term in gebruik ter aanduiding van de isolatie van mogelijk besmette personen, zaken of dieren.

De veertig dagen tijd in ons kerkelijk leven heeft een andere insteek. Deze veertig dagen tijd is van oudsher de vastentijd. En kan nu voor ons een tijd van bewustwording zijn, van minder snoepen, minder alcohol, minder vlees, maar ook van meer tijd voor elkaar, voor God.

En op de zondag wordt de vasten gebroken, geen quarantaine, de zondag is en blijft een feestdag, een opstandingsdag.

Op deze eerste zondag van de veertig dagen tijd beginnen we in de woestijn. We hoorden de verhalen over Mozes en Jezus in de woestijn.

En we kunnen misschien ook wel zeggen dat ieder mens vroeg of laat in de woestijn terecht komt. Want de woestijn is in de bijbel meer dan de eindeloze zandvlakte met een eigen begroeiing. Het is meer dan natuur.

De woestijn is de plaats van bezinning, van nadenken: wat doet er toe in mijn leven en wat niet. Wat is hoofdzaak en wat bijzaak? Wie ben ik? Vroeg of laat komt ieder mens in de woestijn terecht. Soms gebeurt dat door wat je overkomt. Je maakt iets ingrijpends mee. Je partner sterft, je relatie wordt verbroken. Dan wordt het leven anders. Dan beseft je dat de levensvragen indringend op jou zelf afkomen: waar gaat het om, wat doet er toe? In de woestijn verandert het leven voor mensen. Zoals dat ook voor Mozes gebeurde. Vanmorgen hoorden we het verhaal dat we vooral kennen als het verhaal van de brandende braambos.

Mozes: een Hebreëer, geboren als nakomeling van het volk van Israël, dat in een soort van ballingschap in Egypte woonde. Mozes werd opgevoed aan het Egyptische hof, nadat de prinses hem in het biezenmandje heeft gevonden. Eenmaal opgegroeid komt Mozes op voor zijn volk en doodt een Egyptische opzichter die het volk van Mozes zulke harde slavenarbeid liet verrichten. En Mozes moet dan vluchten.

Hij vond in het naburige land Midjan een veilige plek. Trouwde een vrouw, Sippora, kreeg een zoon, Gersom. De priester Jetro werd zijn schoonvader en dagelijks leidde hij diens kudde schapen en geiten.

Tot aan de dag van het verhaal wat wij net hebben gehoord. Hoe zal dat met Mozes zijn. Het lijkt dan wel weer redelijk op orde, maar het zal verre van dat zijn geweest.

Wat zal er juist allemaal door hem heen gegaan zijn? Met een moord op zijn geweten. Op de vlucht. Zo ver van zijn eigen huis en volk. Zo ver van hun lijden dat bij hem zo die woede liet opvlammen, in een verterend en dodelijk geweld?

Mozes die zich afvraagt wat zijn leven hem tot nu toe gebracht heeft, wat hij gedaan heeft.

Vandaag is hij opnieuw op pad met de kuddes van zijn schoonvader. Maar deze keer gaat hij voorbij het steppeland. Wordt hij verder gedreven? Mozes komt op onbekend terrein. In de woestijn, bij de berg van God.

In de woestijn is er geen uitvlucht meer mogelijk. De woestijn is immers in de Bijbel de plek waar je gelousterd wordt, jezelf tegenkomt, je niet meer om jezelf heen kunt. Waar alle kwetsbaarheid van het mens-zijn aan het licht komt. En daar staat Mozes niet alleen in. Velen gingen hem voor, velen zullen hem nog volgen. Ook wij kunnen soms door een woestijn gaan. En dan gebeurt daar dat wonder.

Of in ieder geval die wonderlijke gebeurtenis, iets wat in feite niet kan.

Een braambos of een doornstruik, staat in brand, maar verbrandt niet. Het trekt de aandacht van Mozes. Er zijn rabbijnen geweest die de brandende doornstruik symbool zagen staan voor Israël. De doorns staan voor het lijden in Egypte, de woestijn als teken van hun ontheemding en het vuur dat niet verbrandt als teken dat God mensen in vuur en vlam zet, verwarmt, maar niet verteert.

De dorre struik zouden we ook als symbool voor Mozes zelf kunnen zien. Want ook voor hem geldt die ontheemding, de kwelling van zijn geweten en de pijn van het lijden van zijn volk. God zal hem nu in vuur en vlam gaan zetten, als nieuwe leider.

Wat er nog meer voor pleit om deze wonderlijke gebeurtenis niet alleen maar op het wonderlijke te beoordelen, is de roeping die er meteen uit volgt. Dat is heel Bijbels: wonderen of openbaringen van God gebeuren nooit om het wonder of de openbaring alleen. De openbaring van God aan Mozes gaat zoals bijna altijd gepaard met een roeping. God openbaart zich aan mensen omdat er wat gebeuren gaat. En dan blijkt dat wanneer God spreekt, dat mensenlevens veranderen. Dat ze zelfs naar de farao zullen moeten optrekken, dat ze volken zullen bevrijden. 'Ga!'

Of in de woorden van deze veertig dagen tijd: Sta op, kom in beweging.

God spreekt mensen aan bij hun naam en op wie ze zijn. En Hij belooft dat Hij met mensen mee zal gaan, want zijn naam is: 'Ik ben'. Ik ben met je, ik zal er zijn. Gods naam, 'Ik zal er zijn voor jou', zal blijken uit het vertrouwen dat langzaam groeit. In het leren leven met die naam: Ik zal er zijn voor jou, een naam die met ons mee gaat, een leven lang. Als oproep: ga op weg en als belofte: Ik ga met je mee.

Zo vindt Mozes in de woestijn uiteindelijk grond onder zijn bestaan, hij wordt door God als op vleugels gedragen.

En zo heeft Jezus dat ook ervaren, Als Hij, na zijn doop in de Jordaan, vervuld van de Heilige Geest, veertig dagen de woestijn ingaat. Hij gaat de Jordaan over, het land uit. Hij komt op afstand van het gewone leven, op afstand van de mensen. Om zich te kunnen bezinnen op wie Hij is en wat zijn roeping zal zijn.

Daar in de woestijn gaat hij vasten. Vasten is een middel om dichter in de buurt te komen van de kern van de zaak. Al vastend en biddend komt Hij de duivel tegen.

Ik besef dat het woord ‘duivel’ beladen is. We weten er soms geen raad mee vanwege alle voorstellingen uit het verleden, vanwege de duivelse angsten waarmee generaties zijn belast.

Duivel is allereerst een tegenstem. Een stem die de andere kant laat zien. Dat is helemaal niet slecht, dat je de zaken van verschillende zijden bekijkt. Maar duivel is meer dan dat geworden. In het Grieks, de taal van het Nieuwe Testament staat het woord ‘diabolos’. Dat betekent letterlijk: uiteenwerpen. (voorbeeld : diablo) Je leven kan door elkaar, uiteen geworpen worden. Door ziekte bijvoorbeeld of door angst die in je is gekomen en waardoor je je zelf kwijt bent.

Diabolos kan ook slaan op machteloosheid om te zijn wie je ten diepste bent. Diabolos kan ook verdeeldheid betekenen. Je zou ook kunnen zeggen: twee-spalter. Tweespalt ontstaat overal, op allerlei niveaus, tussen mensen, in politiek, kerken, relaties, vriendenkringen. Eendracht verbroken, tweedracht gezaaid.

Wie weet er niet van mee te praten? Tweespalt kan er ook innerlijk zijn: dat je geen zicht hebt op wat wezenlijk is voor je, dat je niet weet wat je moet denken en geloven. De duivel, de diabolos heeft vele namen gekregen: sta in de weg, hinderaar, blokkade.

En al die namen geven aan hoe we als mensen niet tot onze bestemming komen. Door al die vragen en tegenwerpingen.

In de woestijn ontmoet Jezus de duivel, de diabolos, de tweespalt. Jezus weerstaat drie verleidingen. Want het zal in zijn leven niet gaan om tovenarij, niet om macht of almacht, niet om het weg nemen van verantwoordelijkheid. Jezus verwijst drie keer in dit gedeelte terug naar de woorden die opgeschreven staan om te horen en te doen. En al die woorden komen uit bij die ene naam, de naam van God. Zoals dat ook bij Mzoes gebeurde. De naam van God, die zegt : Ik zal er zijn.

Zoals gezegd een naam met twee kanten: een oproep en een belofte. Aan de ene kant roept God ons op: sta op, neem verantwoordelijkheid voor je bestaan en voor de mensen en de wereld om je heen. En geef antwoord op die oproep met jouw eigen invulling. En aan de andere kant is dezelfde naam ook een belofte. God zal aanwezig zijn met zijn liefde.

Zo mogen we erop vertrouwen dat ook wij door God geroepen mensen zijn. Met een roeping op om te staan tegen wat mensen neerdrukt, wat mensen gevangenhoudt. En dat we ons daarbij niet laten verlammen door de angst voor het bestaan.

Dat alles kunnen we herkennen in het leven van Jezus: de moed om te zijn, de moed om te leven, om op te staan. Vanuit de woestijn ging Hij zijn weg, een weg van liefde voor de mensen die Hij ontmoette.

Ook wij kunnen het gevoel hebben dat we midden in die woestijn beland zijn. Overal zand en stenen om ons heen. Zoveel stemmen die ons in verwarring brengen.

Wat doe je hier nog?

Waarom zou je je nog inzetten voor God en je naaste?

Jezus weerstaat de tegenstemmen, omdat Hij zich verbonden weet met God.

Dat maakt Hem moedig. En zo kunnen wij ook opstaan en verder gaan,

omdat, we, net als Jezus, geloven in de kracht van Gods liefde die sterker is, krachtiger zal zijn

dan elke stem van de duivel, elke stem die ons in verwarring brengt.

En al gaat ons leven soms door een woestijn van wanhoop en pijn,

Gods liefde zal ons beschermen en dragen.

Kome wat komt.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk
ds. Hillegonda Ploeger